

Utopia – visul totalitar al modernității

Dr. Mihail M. Ungheanu

Utopia seems to be the portrait of an ideal society, where social justice reigns supreme, and where mankind is free to pursue its nobles purposes. The contention of this text is to show that that is not the case. The work of Thomas More does not present us an ideal human society, but it depict a totalitarian society, that is not so desirable as man usually thinks.

Tags: utopia, totalitarianism, ideal society

Utopia, opera lui Thomas More, trece drept una din întruhipările valorilor umaniste și trece drept modelul unei societăți ideale, perfecte chiar, sau dacă nu optimale. După unii interpreți acest lucru nu este adevărat decât la prima vedere. Pentru a vedea dacă este adevărat sau nu, este necesară o examinare a operei ce a dat numele unui întreg gen teoretico-literar preocupat de construirea de modele de societăți perfecte și de critica realităților socio-politice date. În ciuda afirmării valorilor umaniste la nivel declarativ, este în fapt o construcție totalitară sau cvasi-totalitară, cel puțin după toate aparențele și după sensibilitatea contemporană. După Hanan Yoran (Yoran, 2005) *Utopia* este tabloul unei societăți totalitare, existând un dezacord de netrecut între idealurile umaniste pe care pretinde că le întruhipează și mecanismele social, politice etc. pe care le descrie. După parcurgerea textului cititorul se poate întreba cu certitudine dacă câmpul semantic denotat de atributul de utopic sau de numele de utopie se referă cu adevărat la ceva demn de dorit, la ceva irealizabil sau ireal, sau la ceva, la niște situații de fapt, care sunt foarte reale. Dacă e luat în seamă modul utopienilor de a conduce războiul, vedem că nu este deloc ireal. Dacă luăm în seamă faptul că se practică scalvie, vedem că iarăși nu este vorba de o situație ideală sau imaginată. Dacă vedem modul de supraveghere reciprocă la care sunt supuși și se supun între ei cetățenii utopiei, iarăși ne confruntăm cu o situație care nu este nici ideală, nici de dorit. Există o neatractivitate vădită a acestor instituții, care nu e o întâmplare. Ea face parte din sistem, din logica lui, ca și reglementarea extrem de minuțioasă a vieților oamenilor ce trăiesc pe insula respectivă: purtatul hainelor, jocurile, unde se stă în sălile de mese comune, ș.a.m.d.. Chiar și atunci când nu e reglementat sau interzis ceva, este prevenită în mod informal o deviere de la normă, cum ar fi mâncatul acasă, lucru care în *Utopia*

trece drept ceva care nu e considerat că se cade. Nimeni nu mănâncă acasă de bunăvoie, ne informează peregrinul Hiltodeu, deoarece ar fi un lucru ridicol și prostesc de a face un efort mare pentru a pregăti o mâncare care nu e la fel de îmbelșugată și de bună ca cea servită al sala comună de mese, așadar la cantină în termeni contemporani (Morus, *Utopia*: p. 74), afirmație care pentru oamenii cu experiență nu poate fi decât pur și simplu falsă. Muncile cele mai urâte și neplăcute sunt executate de către sclavi, dar nu gătitul, de exemplu. Tot sclavii se ocupă de tăiatul animalelor, deoarece aceste activități ar duce la afectarea negativă a blândeții și milei, care sunt dintre cele mai nobile sentimente ale omului. Dacă sunt afectate negativ, se poate vorbi de o denaturare a naturii umane, de unde rezultă *volens-nolens* că sclavii sunt considerați de către utopieni niște oameni mai prejos, ființe inferioare, chiar dacă nu se afirmă explicit în carte acest lucru. Relația cu realitatea e distorsionată, iar toată comunitatea utopiană are o atmosferă aseptică, clinică. Ceea ce miroase și e murdar nu are acces în oraș, așa cum nici comportamentele sau ideile considerate negative nu au drept de ședere în *Utopia*. Așezările utopiene se vor aseptice. Totul e prescris cu minuțiozitate. Hala cantinei e în așa fel organizată încât magistratul, numit sifogrant să poată cuprinde cu privirea totul, să poată supraveghea orice etc. Există restricții asupra călătoriilor, de exemplu. Nu se poate pleca din cetate fără bilet de liberă trecere, încălcarea repetată a acestei reguli fiind pedepsită cu sclavia (Morus, *Utopia*: p. 77; Yoran, 2005: p. 8).

Organizarea rațional-utilitaristă a *Utopiei* dorește să elimine lenea, fuga de muncă, unul din viciile fundamentale ale statelor neutopice, strâns legate, în concepția lui Hiltodeu, de proprietatea privată și de ban. Nu se poate scăpa de muncă, nu se pot găsi motive care să duc la scutire: „fiindcă nu există nici localuri cu dansatoare, nici taverna, nici case deocheate, nici un prilej de desfrâu, nici cotloane primejdioase, nici întâlniri pe furiș: viața fiecăruia se desfășoară în văzul tuturor – și, astfel, sunt obligați să-și îndeplinească îndatoririle zilnice sau să-și petreacă timpul liber în mod cuviincios” (Morus, *Utopia*: p. 78). Așadar totul e supravegheat, fiecare se supraveghează pe sine și pe celălalt, iar magistrații supraveghează restul lumii. Panopticonul lui Bentham nu e departe, și nici sentimentul că *Utopia* este o societate carcerală. Este o societate în care interioritatea omului nu își are locul. Totul trebuie să fie vizibil, transparent, umbra să dispară, pentru că altfel mecanismul acesta de inginerie psiho-socială nu ar funcționa. Un om care își urmărește exclusiv interesul/binele propriu e considerat nedrept, pietatea/dreptatea fiind considerată preeminența acordată binelui comun și alegerea acestuia, lucru care în sine nu trebuie să fie considerat totalitarism, dar care poate deveni într-un anumit context. Supravegherea, privirea care privește suveran totul și luminează orice cotlon devine, conform lui Yoran, ipostaziată, fiind că utopieni cred că morții se întorc de multe ori pentru a monitoriza vorbele și faptele oamenilor, această credință fiind un mijloc puternic care îi împiedică pe utopieni de la comiterea unor acte rele, neonorabile (Yoran, 2005: p. 8; Morus, *Utopia*: p. 126). Pentru că e o societate în care treburile merg ca pe roate, cvasi-mecanic, utopic, în

Utopia nu există de fapt politică, nu există nevoia argumentării, nefiind interzise doar inovațiile și schimbările instituționale, ci sunt reduse la un minimum și nevoile de a lua decizii politice. Totul merge ca un aparat, ca o mașinărie. Politica care se face este cea externă, care, după cum am văzut, e mai puțin „utopică” decât s-ar crede.

Casele nu sunt încuiate, deoarece nu există nimic privat, nicio proprietate privată în această preafecită insulă. Ca să nu mai menționăm că numărul locuitorilor nu trebuie să scadă sau să crească, deoarece în fiecare cetate numărul lor trebuie să fie de șase mii de familii, iar nicio familie nu trebuie să aibă mai puțin de zece membri și mai mult de șaisprezece (Morus, *Utopia*: p. 71). Pentru că numărul de copii nu poate fi anticipat, așadar pentru că nu poate intra în această grilă de calcul, atunci când vor atinge un anumit număr vor fi dați la alte familii care au un număr mai mic de membri, pentru a fi respectat astfel standardul. Dacă e surplus într-un oraș și deficit în altul, din orașul cu surplus locuitorii vor fi distribuiți în cel cu deficit. Dacă numărul total al locuitorilor îl depășește pe cel admis, atunci oamenii vor fi strămutați pe continent și vor întemeia o colonie, băștinașii fiind chemați să trăiască împreună. Dacă băștinașii nu sunt de acord cu colonia sau nu acceptă modul de viață superior utopian, vor fi alungați de către noii veniți de pe teritoriul pe care și la ales colonia utopiană. Vor duce război împotriva tuturor celor ce le opun rezistență (Morus, *Utopia*: p. 72). Utopienii se simt îndreptățiți să ocupe teritoriul altcuiva, dacă aceștia nu se folosesc de el, așa cum cred utopieni că e de cuviință, deoarece a lăsa nefolosit o astfel de întindere de pământ ar fi contrar dreptului natural, conform căruia fiecare are drept la o bucată de pământ, atât de întinsă, cât îi este necesar pentru a putea trăi. O astfel de atitudine și concepție a stat și la baza colonialismului, multe teritorii fiind cucerite sub pretextul acesta. Dacă se ia în calcul și modul în care duc utopienii războiul și motivațiile aduse în favoarea acestuia, este clar că am putea vorbi și de o politică/atitudine de tipul *Drang nach Osten*. Nimic din cele spuse aici nu se acordă cu înțelesul curent de ireal cu care a ajuns să fie încărcat termenul de utopic. După cum s-a arătat, Hiltodeu reprezintă statul utopienilor ca o mare familie, iar conducătorii ca pe niște tați, niște tătuci, dar familia însăși e mai degrabă o instanță de control, folosită la menținerea numărului cerut de locuitori. Acest control se extinde până și în alegerea soțului/soției, care trebuie examinați goi de către persoane onorabile, pentru a preîntâmpina orice surprize (Morus, *Utopia*: p. 102). Dacă cumva cineva are parte de sex premarital, obține interdicția pe viață de a se mai căsătorii, pentru că neînfrânarea pe moment exprimă, cel puțin pentru utopieni, incapacitatea de a trăi alături de o singură persoană și de a înfrunța alături de aceasta greutățile vieții. Surpaveghere de sus, supraveghere mutală, transparența comportamentului indică o societate a controlului și o societate din care lipsește sau trebuie să lipsească interioritatea omului, care e prin definiție obscură, lipsește individualitatea, ca și capacitatea de reflecție, persoanele existând numai ca parte a domeniului public (Yoran, 2005: p. 9). O astfel de concepție despre om, un astfel de om reprezintă opusul și

negarea concepției umaniste despre om, a cărei premiză este că omul e liber, rațional, că poate fi educat, că poate internaliza moralitatea, putând deveni o persoană responsabilă, fără a fi fără încetare sub tutela și supravegherea unor instituții abilitate sau a semenilor săi. Convingerile interioare morale, creștine, pot și trebuie reflectate în comportamentul exterior, conform concepției umaniste. Utopienii pot realiza în comportamentul lor etica umanist-erasmiană, zice Yoran, dar practicile lor nu reflectă vreo convingere interioară, pentru că nu au interioritate. Pe de altă parte, programa școlară și de studii din Utopia nu reflectă preocupările umaniste, concretizate în studiul gramaticii, retoricii, istoriei poeziei și filosofiei morale. În schimb, învățații din Utopia se preocupă mai mult de muzică, dialectică, aritmetică, geometrie, astronomie, grup de discipline care au de a face cu scolastica, și nu cu preocupările umaniste. Gramatica și retorica, fundamentale pentru umanism, nu sunt menționate deloc. Așadar cetatea care la prima vedere întruchiează și concretizează valorile umaniste, nu face apel deloc la *studia humanitatis*. Din *Utopia* lipsește istoria, deoarece singurul act remarcabil este faptul cvasi-miraculos al întemeierii și separării de continent, fiind știut că în Utopia nu a fost cunoscută schimbarea sau dezvoltarea, acest lucru din pricina faptului că a fost construită pe anumite baze fericite și care, se pare, că pot dura o veșnicie (Yoran, 2005: p. 17). În Utopia nu se întâmplă sau nu trebuie să se întâmple nimica, istoria existând numai acolo unde nu domnește ideologia utopienilor. În ceea ce privește retorica, însăși lipsa profesiei avocaților în Utopia exprimă antiumanismul acestei cetăți. Cel puțin această retorică nu există, din pricina numărului redus de legi și a lipsei nevoii de interpretare a lor. Nu este tolerată controversa sau dezbateră autentică, iar dacă există ceva asemănător legat de probleme religioase, atunci când acestea devin intense, sunt interzise (Morus, *Utopia*: p.123); există așadar o anumită practică a argumentării dar nu are dimensiunile pe care le are în umanismul autentic.

Limba însăși, ca și cetatea, nu se schimbă, sau nu ar trebui să se schimbe. În lume există un limbaj asemănător cu cel al utopienilor, dar se află într-o stare degradată. Utopienii știu să se folosească de limbaj, de semne pentru a comunica sau a înșela. Ei pot manipula semnele de la intrarea în golful ce permite atingerea țărmurilor Utopiei, astfel încât nimeni să nu se mai poată orienta și să ajungă în pericol. Sau pot face acele anunțuri în teritoriul dușman, prin care promit recompense celor ce se revoltă și își ucidă conducători. Aurul și metalele prețioase sunt dezsimbolizate, dar sunt stigmatizate. Semnele și manipularea lor nu sunt folosite intern decât pentru stigmatizarea infractorilor, aceste semne luând forma cerceilor de aur, a inelelor de aur etc. pe care sunt forțați să le poarte. Valorile simbolice ale materialelor prețioase sunt false în ochii utopienilor, ele sunt sub valoarea apei, a fierului etc., așadar se cere ca aceste materiale să fie desimbolizate, demitizate. Semnele, utilizarea lor este percepută de către utopieni/conducătorii acestora ca reprezentând un pericol, de aceea folosirea lor fiind ținută la un nivel foarte redus, de exemplu, pentru stigmatizarea răufăcătorilor, așadar a celor indezirabili. Societățile non-utopiene se

caracterizează însă prin folosirea acestor sisteme de semne, ca și prin acordarea unui statut simbolic/mitizat aurului, metalelor prețioase etc., ca și modei, hainelor bogate, care semnifică statutul social, clasa, averea sau noblețea, lucru neacceptat de utopieni, pentru care noblețea provine din virtute, și nu din astfel de simbolizări, de mitificări. Utopienii, în zelul lor demitificator, încearcă să elimine ficțiunile simbolice, în afară de cea a creării cetății lor, aceste ficțiuni provenind din însăși logica internă a sistemelor de semne/de simboluri. Nici măcar vasele pentru mâncare, gătit sau băut nu sunt făcute din metale prețioase. Acest lucru accentuează încă o dată privilegierea unei presupuse valori de utilitate nemediate simbolic față de cea simbolică. Valoarea simbolică este încă o dată stigmatizată prin faptul că oalele de noapte sunt făcute din aur sau alte materiale prețioase (Morus, *Utopia*: p. 80). Este evident însă că ei trebuie să admită vrând-nevrând o folosire pozitivă a valorii mitice a acestor metale, deoarece le depozitează și le folosesc în comerțul cu alte țări, sau pentru plata mercenarilor. Sigur că opina utopienilor despre restul lumii, care nu le împărtășește vederile, este una negativă, deoarece aurul este folosit ca semn al răufăcătorilor, așadar i se acordă o valoare simbolică negativă opusă celei pozitive dată de restul lumii, pentru care prețioase sunt folosite ca podoabe, ca semne ale bogăției, pentru exprimarea faptului de a fi nobil. Valoarea simbolică a acestor metale este produsul nebuniei oamenilor, cred utopienii și probabil că își extind această judecată și asupra altor valori simbolice (Morus, *Utopia*: p. 79).

Pentru a realiza o societate de tip utopic, pentru a realiza dezideratul utopian, trebuie ca aceste sisteme și ficțiuni simbolice să dispară. Numai așa pot dispărea sau pot fi șterse diferențele sociale (Yoran: 2005, p. 22). Atitudinea față de lege, unde limbajul trebuie să fie clar și lipsit de ficțiuni juridice și unde interpretarea cea mai simplă e și cea corectă, atestă această atitudine. Chiar și plăcerea este văzută sub acest unghi naturalist. Valoarea metalelor e una naturală opusă unei artificiale. Nevoile și valorile autentice sunt naturaliste. Etica lor este un reduționism naturalist, scopul ei fiind obținerea fericirii, care însă e redusă la plăcere „în pofida austerității și asprimii acesteia” (a religiei utopienilor) (Morus, *Utopia*: p. 85). Plăcerea trebuie căutată, dar nu în orice fel. Această căutare trebuie să fie un rațională, astfel încât nicio plăcere mărunță să nu ia locul unei plăceri mai mari, și niciuna să nu fie urmărită dacă va atrage suferințe după aceea. Virtutea este și ea văzută ca un drum către plăcere. Fericirea e ținta vieții și virtutea este cale către ea, virtutea fiind, conform unei anumite accepțiuni, viața trăită conform naturii. Natura imprimă omului dorința de a trăi o viață fericită, adică de a trăi o viață a cărui scop final e plăcerea. Această plăcere însă trebuie limitată de către faptul că omul este o ființă socială (Morus, *Utopia*: p. 87) – alt principiu umanist și republican – , ca atare căutarea plăcerii nu trebuie făcută cu încrâncenare și în dauna semenilor. Plăcerea implică o anumită doză de asceză, de negare de sine și autocontrol, deoarece rațional este ca omul să nu fie sclav al pasiunii, ci să țină seamă de ceilalți, de legăturile de rudenie etc. și să ajute la fericirea celorlalți. Plăcerea constă și în a-i alina și salva pe cei prinși în condiții grele, în a-i

elibera de necazuri, lucru care duce și la ideea că acest lucru trebuie făcut și pentru însuși. Nu e la mijloc vorba de vreun altruism patologic. Dar plăcerea este definită și ca fiind orice stare sau/și activitate a omului în care acesta se simte bine (Morus, *Utopia*: p. 88). Cu toate acestea plăcerea se rezumă la împlinirea acelor dorințe naturale, nu ale celor artificiale, născute dintr-o interpretare simbolică a realității sau a unor ficțiuni care devin a doua natură a omului. Există lucruri sau stări denumite în mod eronat plăceri, și false plăceri pe care majoritatea oamenilor le-a ridicat la nivelul de idealuri, deși este un lucru rău și prostesc, după opinia utopienilor. Plăcerea este deci – cel puțin plăcerea legitimă – naturalizată, este sădită de natură în om. Purtatul de haine rafinate sau scumpe este însă o plăcere falsă, nelegitimă. Cei ce se îmbracă așa sunt prizonierii unor concepții false despre haine și despre sinele uman. Hainele nu trebuie să aibă valoare simbolică, ci strict utilitară și să nu iasă în evidență. O haină mai rafinată sau mai scumpă nu ar avea valoare mai mare decât una simplă și adaptată la realitate. Considerarea hainelor sub acest aspect simbolic, duce la o reîntărire a opiniei bune despre sine, la închipuirea că ele denotă o calitate intrinsecă a persoanei ce le poartă și că aceasta este superioară altora. Ficțiunile simbolice falsifică realitatea conform utopienilor, iar semnele exterioare de respect nu semnifică de fapt nimic. Astfel de sisteme de semnificații sau de semne creează iluzii și suscită anumite pasiuni în oameni, care fac imposibilă crearea și menținerea unei existențe sociale bazate pe dreptate și cumpătate. Aprecierea metalelor rare, a pietrelor prețioase, a vânătorii ca sport, a jocurilor de noroc intră tot aici. Datul cu zaruri pe o tablă nu ar putea produce nicio plăcere autentică. Vânătoarea ca sport produce doar o falsă imagine a plăcerii (Morus, *Utopia*: p. 91), și putem trage concluzia că și celelalte activități menționate, ca și practicile cu încărcături simbolice, ficțiunile simbolice. Există însă plăcerea existentă în știință și contemplarea adevărului, cea din muzică, dar și baza fiziologică a tuturor celorlalte plăceri: sănătatea. Utopienii, susține Yoran, doresc să își întemeieze filosofia morală și practicile ce decurg din ea în domeniul obiectiv și fiziologic, aparent nemediat simbolic, al plăcerii și durerii. Așadar, cei ce se dedică acestor soi de plăceri, adică toți ce ce nu împărtășesc practicile și viziunea utopienilor, cad într-o categorie inferioară din punct de vedere uman, făcându-se vinovați de coruperea naturii umane. Semnele pot fi folosite pentru a reproduce o satisfacție produsă în anumite condiții, și pot fi folosite pentru a o denumi plăcere. Ficțiunea simbolică se naște dintr-o greșală prostească și comună, ce provine din etichetarea anumitor lucruri ce produc satisfacții drept plăcere, și se întemeiază pe o opinie neafirmată explicit, în credința că folosirea cuvintelor poate schimba natura lucrurilor. Limbajul însuși induce această eroare, așadar ce dovadă mai mare în favoarea necesității epurării ficțiunilor simbolice și a folosirii sistemelor de semne? Limbajul, sistemele ficțiunilor simbolice pot produce o satisfacție halucinatorie, o întoarcere a scenei originale a satisfacției, dar cel mai important lucru este că, în ochii utopienilor, falsifică referința la real și fac imposibilă o percepere corectă a realității. Pe aceeași direcție se înscrie și acceptarea și folosirea

banilor, a unui sistem de ficțiune simbolică, acceptarea mândriei, acestea raportându-se într-un mod distorsionat la realitate, întunecând referința la ea, pierzând-o în hățișul de semnificații și semnificanți. Proprietatea privată duce la apariția banului, acesta fiind aici arhetipul de sistem de ficțiune simbolică, el neavând valoare autentică, fiind măsura tuturor lucrurilor într-un sistem ce are ca bază proprietatea privată. Într-un astfel de sistem, conform criticii utopienilor, semnele care sunt banii ar stăpâni totul fără nicio referință la realitate, fiind un sistem de semne, caracterizat prin diferențe interne. Diferențe care fac să ia naștere mândria, sentiment negativ, care crește odată cu sporirea mizeriei celorlalți și duce la sporirea activă a mizeriei celorlalți. Mândria este ceea ce amorsează folosirea sistemelor de ficțiune simbolică, dar este și produsul lor, ea ieșind amplificată din cauza folosirii lor.

Ficțiunile simbolice sunt pentru utopieni parte centrală a problemei pe care o cetate perfectă trebuie să o rezolve. Ele reprezintă o parte centrală a răului, ele îndepărtează de natură și crează iluzii. Ca atare, ele trebuie eliminate din cetatea perfectă. Umanismul nu respinge însă ficțiunile simbolice și nu cade în eroarea naturalismului. Cetatea perfectă descrisă de Thomas More este totalitară și antiumanistă pentru că dorește, susține Yoran, să elimine orice ficțiune culturală sau simbolică, prin producerea unei ordini sociale bazată pe valori obiective, întemeiate în natură, și pe fapte ce sunt necontaminate de simboluri – lucru imposibil -, fiind o ordine reificată și care nu are nevoie de interpretare, reinterpretare, totul fiind clar din capul locului. Acest lucru contravine ideilor umaniste, unde ordinea umană este intrinsec simbolică și deschisă reinterpretării, reajustării etc. Ontologia din *Utopia* contravine vădit ontologiei umaniste (Yoran, 2005: p. 24).

După cum am văzut aurul și metale prețioase nu sunt depozitate, ci sunt folosite în anumite scopuri care le stigmatizează, având loc o inversiune a valorilor care le sunt în mod normal asociate, dar și o stigmatizare a celor ce le apreciază în mod pozitiv sau care vin în contact cu ele. Depozitarea lor ar duce la nașterea a tot felul de speculații în cadrul mulțimii legate de potențialele beneficii pentru cei ce le depozitează. Pe scurt, o valorizare pozitivă a lor nu a fost pe deplin eradicată din mintea utopienilor, așadar semnificații imaginare și simbolice pot oricând să izbucnescă la suprafață, atâta vreme există receptivitate față de ele și cât există imaginație umană. Așadar imaginația trebuie redusă sau abolită cumva, deoarece orice instituție umană poate fi integrată într-un sistem simbolic și de semnificații imaginare, care o vor deturna de la scopul ei, sistem care va modifica atitudinile oamenilor, de exemplu, împingându-i la găsirea de satisfacții în plăceri inventate. Inventivitatea și imaginația umană, care au făcut posibilă Utopia, trebuie combătute cu strășnicie, folosirea lor stigmatizată. Ele produc schimbare, lucru care în Utopia nu este admisibil, cetatea necunoscând schimbări reale sau progres. Statul ideal, perfect depinde de capacitatea de a aboli aceste însușiri umane, cel puțin de suspendarea lor. Interioritatea umană trebuie desființată, ideea că poți dezbate în sine însuși probleme de stat, sau de a elabora modele de

guvernare noi etc. trebuie împiedicată cel puțin. Comportamentul uman și omul trebuie să fie transparent, trebuie ca orice urmă de umbră, de obscur să dispară, pentru ca imaginația să nu își poată face jocul. Dispariția sau suprimarea subiectului uman este o consecință directă a ontologiei *Utopiei* (Yoran, 2005: p. 25). Cu toate acestea, suprimarea interiorității umane rămâne un deziderat, existând o tensiune permanentă în Utopia. Există sclavi, există chiar și legi, așadar oricând e posibil să apară infractori, dușmani ai ordinii utopiene. Suspiciunea domină societatea utopienilor, ca și relațiile dintre conducători și supuși, dintre suspuși și supuși etc. fiind necesară o transparență și supraveghere reciprocă și permanentă. Paradoxul este că cetatea utopică va produce în încercările ei de superdisciplinare o reificare a ordinii socio-politice și o cvasi-extirpare a interiorității umane, va produce în mod paradoxal subiecții subversivi sau care nu se pot împiedica de a fi subversivi prin natura lor, ideologia utopică generând prin ea însăși ceea ce dorește să combată. Va produce subiecți fără să vrea, oameni neuniformi și neegali. Principiul egalității și uniformității este încălcat din capul locului, fiind necesară o clasă specială de învățați care să creeze și să supravegheze acest mecanism de monitorizare a populației, de educare și disciplinare. Ei vor fi nevoiți să aibă acces la mijloace de combatere a acestui „flagel” al interiorității și imaginației, fiind nevoiți a face apel la acestea. Trebuie să posede capacități ce le sunt negate cetățenilor obișnuiți. Ordinea utopienilor dă într-o antinomie, într-o fundătură. Acești savanți se află deasupra ordinii sociale. Semintele distrugerii acestei ordini și ale schimbării există deja în chiar logica care stă la baza ordinii din *Utopia*.

Bibliografie

- Blaga L. (1937, 1994). *Geneza metaforei și sensul culturii*. București, Humanitas.
- Durand G. (1998). *Structurile antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*. București, Univers Enciclopedic.
- Gehlen A. (1950, 2014). *Der Mensch. Seine Natur und seine Stellung in der Welt*. Viebelsheim, Aula Verlag.
- Jackson M. (2000). *Imagined Republics: Machiavelli, Utopia, and Utopia* în *The Journal of Value Inquiry*, nr. 34, p. 427-437.
- Heidegger M. (2003). *Ființă și timp. [Sein und Zeit]*. București, Humanitas.
- Heidegger M. (1993). *Sein und Zeit*. Tübingen, Niemeyer.
- Langer S. (1942, 1957). *Philosophy in a New Key. A Study in Symbolism of Reason, Rite, and Art*. Cambridge, Harvard University Press.

- More T. (s.a.) *Utopia [Utopia]*. (s.l.), Best Publishing.
- Plato (1980, 1988). *The Laws of Plato*. Chicago, University of Chicago Press.
- Platon (1986). *Republica*. București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Rislov S. (1959). *Ideology and Utopia as Categories for Scientific Inquiry în Educational s of Western Liberalism*. United Kingdom, Penguin Books.
- Wunenburger J.J. (2001). *Utopia sau criza imaginarului [L'utopie ou la crise de l'imaginaire]*. Cluj-Napoca, Dacia.
- Wunenburger J.J. (2002). *Une utopie de la rraison. Éssai sur la politique moderne*. Paris, La table ronde.
- Yoran H. (2005). *More's Utopia and Erasmus No-place, în English Literary Renaissance*, vol. 35, nr.1, p.3-30.
- Zyber E. (2007). *Homo Utopicus. Die Utopie im Lichte der Philosophischen Anthropologie*. Würzburg, Königshausen & Neumann.